

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie **D. D.**

obwinionego z art. 116 § 1a k.w. w zw. z art. § 25 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wyłączeniem stanu epidemii po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k. na posiedzeniu w dniu 22 sierpnia 2024 r., kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 19 sierpnia 2022 r., sygn. akt IV Ka 660/22, utrzymującego w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Gnieźnie z dnia 24 lutego 2022 r., syn. akt II W 1026/21.

1) uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Gnieźnie i uniewinnia D. D. od zarzucanego mu wykroczenia;

2) kosztami postępowania w sprawie obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

D. D. został obwiniony o to, że w dniu 14 maja 2021 r. około godziny 19:40 w G., ul. [...], w pociągu IC „[...]” nr [...] relacji W.– O. nie stosował się do obowiązku zakrywania ust i nosa w środku publicznego transportu zbiorowego, tj. o popełnienie wykroczenia z art. 116 § 1a k.w. w zw. z § 25 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. z 2021 r. poz. 861).

Sąd Rejonowy w Gnieźnie wyrokiem zaocznym uznał obwinionego D. D. za winnego zarzucanego mu wykroczenia, za które wymierzył mu karę grzywny w wysokości 200 zł (pkt I), zaś na podstawie art. 119 § 1 k.p.k. w zw. z § 2 i § 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 grudnia 2017 r. w sprawie wysokości zryczałtowanych wydatków postępowania oraz wysokości opłaty sądowej od wniosku o wznowienie postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2017 r. poz. 2467) zasądził od obwinionego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 120 zł tytułem wysokości zryczałtowanych wydatków ponoszonych w toku czynności wyjaśniających i w postępowaniu w sprawach o wykroczenia przed Sądem I instancji oraz na podstawie art. 21 pkt 2 w zw. z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23.06.1976 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz.U. z 1983r. Nr 49 poz. 233 z późn.zm.) wymierzył mu opłatę w kwocie 30 zł (pkt II).

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca obwinionego, który zarzucił:

1. naruszenie art. 1 § 1 k.w. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że obwiniony popełnił czyn zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, podczas gdy czyn obwinionej nie został zabroniony przez ustawę,
2. naruszenie art. 1 § 1 k.w. poprzez poczynienie przez Sąd błędnych ustaleń stanu faktycznego w sprawie i ustalenie, że obwiniony w dniu 14 maja 2021 r. ok. godz. 19.40 w G. w pociągu IC „[...]” nr [...] relacji W.– O., nie zasłaniał ust i nosa przy pomocy maski, maseczki, przyłbicy, lub innej części odzieży i tym samym popełnił czyn społecznie szkodliwy, podczas gdy stan faktyczny sprawy potwierdza, że obwiniony w tym czasie zakrywała usta i nos przy pomocy maseczki (tj. kremu nawilżającego),

3. naruszenie art. 5 § 1 pkt 2 k.p.s.w. poprzez jego niezastosowanie i nieumorzenie przez sąd wszczętego postępowania w sytuacji, gdy czyn obwinionego nie zawiera znamion wykroczenia,
4. naruszenie art. 116 § 1a k.w. poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy przepis ten nie penalizuje czynu popełnionego przez obwinionego;
5. naruszenie art. 5 § 2 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy wobec braku sprecyzowania przez ustawodawcę definicji maseczki oraz adresata normy prawnej z § 25 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów, sąd I instancji nie rozstrzygnął tych wątpliwości na korzyść obwinionego,
6. naruszenie art. 42 ust. 1 Konstytucji RP poprzez skazanie obwinionego na podstawie § 25 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii podczas, gdy odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z 19 sierpnia 2022 r., sygn. akt IV Ka 660/22, zaskarżony wyrok Sądu I instancji utrzymał w mocy (pkt 1), jednocześnie zasądzając od obwinionego na rzecz Skarbu Państwa wydatki sądowe postępowania odwoławczego w kwocie 50 zł oraz wymierzył mu opłatę w kwocie 30 zł za drugą instancję (pkt 2).

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, który zaskarżając to orzeczenie w całości na korzyść ukaranego, podniósł zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na jego treść, naruszenia przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w., poprzez nieprawidłowe rozważenie zarzutu obrazy prawa materialnego, a to art. 2 § 1 k.w., stawianego przez obrońcę obwinionego w apelacji i wyrażenie błędnego poglądu, że brak jest postaw do zastawiania w niemniejszej sprawie normy zwartej w art. 2 § 1 k.w., co w konsekwencji skutkowało utrzymaniem w mocy wyroku Sądu I instancji w sytuacji, gdy zachowanie obwinionego polegające na tym, że w dniu 14 maja 2021 r. około godz. 19.40 w G. ul. [...], podciągu IC „[...]” nr [...] relacji W. - O. nie stosował

się do obowiązku zakrywania ust i nosa w środku publicznego transportu zbiorowego, nie było już penalizowane.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Gnieźnie i uniewinnienie obwinionego D. D. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna, dlatego podlegała uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron, zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że przed Sądem odwoławczym doszło do naruszenia standardów kontroli instancyjnej, wyznaczonych przez art. 433 § 2 k.p.k., ale również art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. O naruszeniu przywołanych norm świadczy bowiem nie tylko sam brak rozpoznania zarzutu postawionego w środku odwoławczym, ale również sytuacja, gdy rozpoznanie to nastąpiło w sposób nienależyty, a więc m.in. w związku z oczywiście błędną wykładnią przepisów prawa. Taka sytuacja miała natomiast miejsce w niniejsze sprawie.

Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, Sąd II instancji odnosząc się do zarzutów obrońcy wyraził pogląd, zgodnie z którym do przepisów czasowych lub epizodycznych nie znajduje zastosowania reguła intertemporalna z art. 2 § 1 k.w. W konsekwencji, uchylenie określonych przepisów po epidemii nie usprawiedliwia czynów popełnionych w jej trakcie, gdyż – zdaniem tego Sądu – późniejszy łagodniejszy stan prawny nie zmienia merytorycznej oceny zachowania mającego miejsce w czasie epidemii, a jedynie odzwierciedla inną sytuację faktyczną. W warunkach epidemii, a ściślej w sytuacji jej ustania, nic nie zmienia wprowadzenie lub brak stosownego przepisu intertemporalnego, gdyż opisane konsekwencje wynikają z samej specyfiki ustawy periodycznej.

Zaprezentowane w uzasadnieniu przez Sąd Okręgowy stanowisko, jest jednak błędne i wskazuje na rażące naruszenie art. 2 § 1 k.w., co trafnie podniósł skarżący we wniesionej kasacji. Kluczowe stanowisko odnośnie tego zagadnienia

Sąd Najwyższy wyraził w postanowieniu z 9 marca 2022 r., I KZP 12/21, wskazując, że norma intertemporalna zawarta w art. 2 § 1 k.w. (podobnie jak w art. 4 § 1 k.k. i art. 2 § 2 k.k.s.) znajdzie zastosowanie do uregulowań epizodycznych zawartych w ustawie albo aktach wykonawczych, które uszczegółowiają przepisy ustawowe albo stanowią ich wypełnienie (przepisy blankietowe), jeśli w ustawie nie przewidziano stosownych uregulowań przewidujących odmienne reguły rozstrzygające o kolizji ustaw w czasie.

Dalsze stosowanie ustawy epizodycznej, czy czasowej po jej uchyleniu lub wygaśnięciu, może więc nastąpić wyłącznie na podstawie szczególnego przepisu intertemporalnego, który taką możliwość przewiduje. Ustawa taka może zawierać klauzulę nakazującą jej stosowanie do czynów popełnionych w okresie jej obowiązywania, co samoczynnie wyłącza stosowanie ogólnych przepisów intertemporalnych, bez względu na późniejszą modyfikację lub depenalizację czynów objętych jej przepisami. Jeśli natomiast ustawa nie zawiera stosowanej w tym względzie klauzuli, także po okresie jej obowiązywania, zastosowanie znajdą reguły z art. 2 § 1 k.w., czy art. 4 § 1 k.k. lub art. 2 § 2 k.k.s.

Przypomnieć należy, że w czasie popełnienia czynu przypisanego D. D., tj. 14 maja 2021 r., na mocy § 25 ust 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. z 2021 r. poz. 861) obowiązywał nakaz zakrywania przy pomocy maseczki ust i nosa w środkach publicznego transportu zbiorowego w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, na statkach pasażerskich w żegludze krajowej w rozumieniu przepisów o bezpieczeństwie morskim lub statkach żeglugi śródlądowej, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 lit.a ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej, przeznaczonych lub używanych do przewodu osób. Nakaz ten, dotyczący środków transportu zbiorowego, na mocy § 23 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 lutego 2022 r. (Dz. U. 2022, poz. 473), obowiązywał dalej do 31 marca 2022 r. Jednakże akt ten poprzez § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu

epidemicznego (Dz. U. 2022 r. poz. 679), które weszło w życie 28 marca 2022 r., utracił moc i od tego momentu nakaz zakrywania ust i nosa obowiązywał już tylko w obiektach leczniczych (§ 7). Ograniczenia dotyczące obowiązku zakrywania ust i nosa sukcesywnie były redukowane i ustawodawca jak dotąd nie wprowadził ich ponownie.

W realiach niniejszej sprawy oznacza to, że zmiana uregulowań zawartych w przywołanych wyżej rozporządzeniach, w sytuacji jednoczesnego braku szczególnych unormowań kolizyjnych, prowadziła do depenalizacji czynu przypisanego D. D. W dacie orzekania przez Sąd odwoławczy, czyli 19 sierpnia 2022 r., nie obowiązywały już bowiem przywołane wyżej rozporządzenia, ani też żaden inny akt prawny, ustanawiający nakaz zakrywania, przy pomocy maseczki, ust i nosa w miejscu, w którym miało dojść do popełnienia wykroczenia w tej sprawie. Nakaz taki obowiązywał natomiast w chwili orzekania przez Sąd Rejonowy w Gnieźnie, który wyrokiem z 24 lutego 2022 r. przypisał obwinionemu wykroczenie z art. 116 § 1a k.w. w zw. z § 25 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

Zgodnie z art. 116 § 1a k.w., penalizacji podlega natomiast nieprzestrzeganie zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków, nałożonych poprzez przepisy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób u ludzi. Przepis zawierający typ wykroczenia, które miał popełnić obwiniony, ma charakter blankietowy i wyraża w swej treści normę sankcjonującą. O bycie wykroczenia stypizowanego w tym przepisie rozstrzyga natomiast treść przepisów konkretnego rozporządzenia, obowiązującego w czasie popełnienia inkryminowanego zachowania.

Zmiana przepisów rozporządzenia, które wypełniały dotychczas blankiet przewidziany w art. 116 § 1a k.w., uprawnia jednocześnie twierdzenie, że doszło do „zmiany ustawy” w rozumieniu art. 2 § 1 k.w. Za „zmianę ustawy”, o której mowa w art. 2 § 1 k.w. należy bowiem rozumieć nie tylko zmianę *sensu stricto*, tj. zmianę określonego przepisu karnego rangi ustawowej, ale również każdą zmianę w zakresie dowolnego elementu składającego się na stan prawny odnoszący się do

oceny analizowanego czynu, w tym przepisu blankietowego, jak i zmianę regulacji wypełniających blankietowo przepisy prawa karnego.

Jedynym więc powodem, by nie stosować reguły wynikającej z art. 2 § 1 k.w. do regulacji epizodycznych czy czasowych, byłoby wprowadzenie przez ustawodawcę odpowiedniego przepisu przejściowego, rozstrzygającego o kolizji ustaw w czasie, co jednak nie miało miejsce, jak się wręcz wydaje z powodów celowościowych niestety niesłusznie. Niemniej w rezultacie obowiązującego stanu prawnego, do oceny sytuacji prawnej D. D. winna znaleźć zastawanie norma, zgodnie z którą jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia wykroczenia, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeśli jest względniejsza dla sprawcy (art. 2 § 1 k.w.).

Stan prawny, w którym konkretne ograniczenia, zakazy i nakazy nie obowiązują w czasie orzekania o winie, jest z pryzmatu art. 2 § 1 k.w. najkorzystniejszy dla sprawcy (obwinionego) i obowiązywał w czasie orzekania przez Sąd II instancji. D. D. nie mógł zatem zostać pociągnięty do odpowiedzialności i to niezależnie od tego, że przeciw zastosowaniu wskazanej regulacji przemawiają argumenty natury aksjologicznej, o czym przekonywał w swych rozważaniach Sąd Okręgowy w Poznaniu.

Mając na uwadze powyższe należało uchylić zaskarżony wyrok Sądu odwoławczego, a także utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego i uniewinnić D. D. od zarzucanego mu wykroczenia, rozstrzygając jednocześnie na podstawie art. 119 § 2 pkt 1 k.p.w. o kosztach postępowania w sprawie.

[PGW]

[ms]